

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו ז"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

סכוד
להודות
סביו רבינו
אליעזר פאפו
זע"א מח"ס
"פלא יועץ"
ועוד

פרשת ויגש תשפ"ג

לשנה. ועתה אל תתעצב, ואולי לקחר יהיה האות הזה.

ויהי ממחרת, החליף לו ערכי האבנים טובות ומרגליות, ובמקום לפחת ארבעים לא פחת לו רק עד עשרה בךמיו, ונמצא שהוסיף על ערכי יום שלפניו שלשים למאה, והבן אשתומם כשעה חדא ורעיונוהי יבהלנה [השתומם שעה אחת והתפלא ברעיונו] איך אוציא מפי מליו לבקש בערך הגבוה וביקר עמדו, והבאתי עלי קללה, והלא הדברים קל וחמר, אם ביום הקודם אשר הייתי טובע יותר בזול הייתי לתרפה למשול ולשנינה, כל שכן כשאתבע ביותר, ובכן לא רצה לקבלם. ואביו אמר לו, עתה שמע בקולי ואף זה היום עמד בנסיון ותראה פלאות, ויאות לו וחזר וקבלם. ואביו הושיבו במקום אשר סוחריה כנענים ועשירי עם, אשר מכירים ערכם עליהם. והיה כבוא אליו איש אחד לשאל ממנו ערך המרגלית, היה משיב לו בשפה רפה מאה מנה, מפחד לבבו פן יבער פאש חמתו. והיה כשמע האיש ההוא הערה אשר יש בו רוח עשרה למאה, ונפקחו עיניו, ועם כל זה אמר בלבו אולי אוכל לקנותו יותר בזול, ואמר לו אנכי אתן לך שמונים מנה. וכשמע הבן מדבור הראשון שפרע שמונים, ויחזק לבבו ויאמר לא אוכל לתן אותה בפחות ממאה מנה. אחת דברתי ולא אשנה, והקוננה לא זו משם עד שקנה אותה בערך מה שתבע ממנו. ויבוא גם השני גם השלישי גם כל ההולכים, ולא הגיע לחצי היום וימכר כל אשר לו, וימלא שקו דינרים זהובים וילך אל ביתו שמח וטוב לב. ויאמר אל אביו, אף זה היום שקויתי ראיתי אור, וכאשר דברת בן היה, והנה רואה, הוון עתק כסף וזהב לרב ממכירת המרגליות אשר נמכרו בלם ולא נשאר בהם עד אחד. ויאמר לו אביו, מה זה מהרת למכר? ומה היום מיום אתמול, אף כי נשתנה המקח לשער היקר ויאמר לו בנו, גם אנכי לא ידעתי, וכמו זר נחשב ופליאה נשגבה לא אדע שכול.

ויאמר לו אביו אני אפרש, הט אנהך ושמע ואשפילך בינה, ודעת לנבון נקל. והוא, כי הגה הקדוש ברוך הוא ברא בעולמו צרכי איש ואיש כל אחד לפי שעורו ויבטלו. ובכן, הדברים היקרים אשר שוויים רב, אין יד הכל שולטת בו, ולא ידעו ערכם כי אם השוויים בעם אשר להם כסף וזהב לרב, ושאר עמא דארעא לא יבינו ולא ישפילו ערכם ושוויים. וזאת היתה סבה כי ביום הראשון רב שבעת בוז אשר ישבת במושב אנשי בלי שם אשר מעולם לא ראו ענינים יקרים ונחמדים כאלה. אמנם ביום השני אשר במושב טוב ישבת, סוחרים ונכבדי ארץ, מה ראו ובין טוב לרע הם מבחינים, וקפצו ובינו ולוקח שמח בחלקו אשר אנה ה' לידו מקח טוב בשער הזול. וממוצא דבר אתה תשמע תשפיל ותבין כי דברי הראשונים אשר דברתי לך אל שוויי ההלכה עשרה זהובים הם אמת וצדק ונאמנו מאד. אמנם לא אצל בעל החנות אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה, כי אם אצל גדולי ישראל משפילים בכל חקמה ויודעי דעת. ויהי כשמע בנו כל דבריו כי נעמו, נכנסו דבריו באזניו ויש שקמו ללכת על תורה ולא ימיש מתוך האהל.

והגה החכם עומד ומכריז ומזהיר להם לישראל על התורה ועל המצות, ומודיע להם מתן שכרם כי רב הוא, הנחמדים מזהב ומפז, וכל חפצים לא ישוו בה. אמנם צריך לשאל מהם תחלה מאיזה סוג הם, אם מבני הכפרים אשר אינם יודעים מאומה ומתלוצצים על שכר המצות, או אנשים סוחרים ונכבדים אשר יודעים ומבינים ומפירים שוויי המרגליות, וכל עם הקהל להם יאות להשיב תשובה: אדוני חכם, ידענו נאמנה כי דברך נאמנו מאד, ואנשים חכמים ומשפילים אנחנו כי דבר ה' כפיד אמת, וירשה היא לנו מאבותינו הקדושים אשר היו מכירים ערכי המרגליות. וזה רמז הפתוב: "ויהיה כי יקרא לכם פרעה", כשהחכם יעשה יקר בעיניכם פרעון מתן שכרם של מצות, צריך ידעיה בתחלה ושאלה "ואמר מה מעשיכם" ומה אמנותיכם, אם מבני הכפרים או סוחרים. "ואמרתם", יאות לכם להשיב "אנשי מקנה היו עבדיך", יודעי דעת ומביני מדע לקנות בשוויים "גם אנחנו גם אבותינו", ורשה לנו מאבותינו, וזרק חוטרך אאוריך אעקרא קאי" - וזרק חוט לאויר עדיו הוא קשור לשרשו - אדמה], והשרש לא יכב.

"ויהיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם. ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו". (מו לד)

אפשר לרמז על פי משנה, וגופא דעובדא הכי הוה: איש עשיר ומלאכתו מוכר אבנים טובות ומרגליות היה לו בן פחור וטוב, חריף ושנון, ואביו השקה נפשו שיהיה תורתו אמנותו, ועשה לו רב ובית מלאה ספרים, ולא חסד ממנו מאומה מפל אשר תאנה נפשו ותענגות בני אדם, פרט למזמן בביתו ובחומותיו, עד שלא היה יוצא החוצה אל העין, ולא ידע בצורתא וזווא [-בצורת מטבע]. ועם כל זה, כפעם בפעם הבן שואל ותובע מאביו שיוציא אותו מבית הספר, כי לעסק אהב במשא ומתן או שלחני כדי להרויח, ודעתיה אפריטיה [-ידעתו על הפסד], אמנם אביו לפי דעתו של בן היה מסיח לו מדעתו שאלתו ובקשתו, פאמר אליו ראה בני כי שלחנה גדול משלחני, יען כי אני אני הוא המתעסק בעסק היותר מרויח, והלואי שארויח חמשה זהובים בכל יום, לא כן אתה, כי בכל למויך הלקח וסוויאי אשר אתה לומד בפלפולים ושקלא וטריאי עד שיתברר ויתלבן ההלכה, שוה עשרה זהובים, ובכן אין לך רוח גדול מזה. והבן כשמע דבריו היה מתנחם אל לבו ושמה בחלקו.

ויהי היום, הבן אף יצוא יצא לרעות את עצמו בשוקים וברחובות, ויהי מדי עברו דרך הלכות ראתה עינו חנות אשר מוכרים בה פרות ומגדנות ומיני מתיקה, וגם משקים, ויון ושכר טוב, עין רואה והלב חומד, ונפשו אותה אכול ושתו. ואין כל מאומה בודו, לא כסף ולא זהב לקנות בהם די מחסורו, אמנם אמר בלבו יש לי רב, שוה כסף הררי הוא כסף, ובכן נכנס ויבוא אל החנות ואמר לבעל החנות אני רוצה לקנות ממך סך מה, בתנאי ועל מנת שאין לי מטבעות קטנים רק מטבע גדול ששווי עשרה זהובים, ותחזיר לי המותר, ויאמר לו בן אעשה כדברך. ובכן, וישב שמה ויאכל וישת ויניב לבו, וכאשר באו חשבון, עלה בכפף שהוא חוב זהוב אחד, והבן הנזכר התחיל ללמד סוויאי אחת ופלפל בה פלפול גדול, ובעל החנות שומע, הרי הוא בקורת בית הבד ולא יבין את זאת, אבל היה איש טוב והפץ לשמע קול תורה, ולא דבר אתו מאומה. ויהי ככלותו ללמד, בעל החנות תבע ממנו דמי אכילתו זהוב אחד, והוא ענה הרי שלף לפניך שווי עשרה זהובים והחזר לי המותר פאשר היה התנאי. ויהי כמצחק בעיני בעל החנות, ועברו דברי ריבות ביניהם, וסוף דבר פשטיה לגלמיה [-הפשיטו לגלמיתו] וילך לו, עין במר בוכה ולב נשבר מר ונאנח.

ויבוא הביתה אצל אביו ויעצק עקעה גדולה ומרה פאמר אליו למה רמיתני, ומדוע התעללת בי בדברי שקר, והוברך הדבר למפרע שהרי למוד הסוויאי לא עמד טעמו ושוויי אפלו זהוב אחד, ובכן בי נשבעתי כי לא אשוב עוד אל בית הספר כי אם אל בית המסחר, אלף ואעשה אף אנכי לביתי מוזן הרבה. ויהי בראותו אביו כי חזות קשה חזה בנו, ויהי לבו לאבן, ובדברים לא יוסר נער. מה עשה? נענע לו ראשו ויאמר לו אנכי אעשה כדברך, ואתה תהיה על בית מסחר שלי.

ויהי בבקר, ויתן בידו אבנים טובות ומרגליות, ועל כל אחת מהם נתן ערכו עליו פחות שבשכרם, עד ארבעים פחות מערך שווייו. וישב אותו בשוק אשר מתקבצים ובאים בני הכפרים למכר עצים ופחמיו. וכראות בני הכפרים את האבנים טובות ומרגליות מאירים פספסירים, היו מתאנים תאנה לקנות מהם להוליך מנחה לנשותיהם ובנותיהם, כי תאנה הוא לעניים, והספימו דעתם שלא להניח המקח אפלו אם יהיה עד ארבעים פרוטות. וכאשר שאלו בפיהם ערכם עליהם, ואמר להם ארבעים זהובים, היו חושבים כי הוא עושה שחוק בדמיהם, והדמים מודיעים אשר הוא תובע ערכים אשר אין הדעת סובלתו. והיו מקללים ומחרפים ומבזים אותו, וכמעשה הראשונים בן מעשה השניים והשלישיים, עד כי שבע קלון חרפה ובוז, ואמר בלבו אין זה כי אם שאבי מהתל בי ומתלוצץ עלי ויעקבני זה פעמים. ובכן חמתו עברה בו, וילך אל אביו והוא צועק, ובחמת רוחו דבר אליו קשות. ואביו אהבו ופיסו בדברים, ואמר לו בני אל יחר לך ואל ירע ללבך, כי בן אפיה של משא ומתן, אשר ידמן ימים שאין בהם חפץ ולא מכירה, ויש עתים אשר יהיה בהם רוח הרבה אפלו יום לשנה חשוב וספיק

מעלת הקדיש

יש לבנו בענינת הקדיש לענות אמן יהא שמיה רבא בכל כחו, רצונו לומר בכל פונתו, ולענות אותו בקול, אך לא קול גדול שיתלוצצו עליו, אלא יודעו אבריו הפנימים.

וצריך לזהר מאד מאד באומרו השבח הזה הקדוש והנורא, לאומרו בתכלית כל דעתו וכונתו, שלא יבנס במחשבתו שום מחשבה אחרת כלל וכלל. וכל הזהיר וזריז הנה שקרו אתו, כמו שאמרו בגמרא (שבת קיט:): שקורעין לו גזר דין של שבעים שנה, ועוד אמרו (שם) כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן. ומתוך השקר נבין כמה נחת רוח עושה ליוצרו, אשרי ילוד אשה שיזכה לעשות נחת רוח ליוצרו, אין לה שגר גדול מזה, וראוי לאיש הישראלי למסר נפשו לעשות נחת רוח ליוצרו. ומפאן יש להתבונן כמה יש לבנו בקדיש, וכמה יש להשתדל לרוץ כדי לשמוע קדיש.

ועתה ראיתי בני עליה והנם מועטים שמכונים בכל הקדישים לענות אמן יהא שמיה רבא בכל כחו, או לנו מיום הדין, כי בהשתדלות מועט היינו יכולים לעשות נחת רוח גדול ליוצרו, ואין אנחנו חסים על כבוד קוננו להשתדל ברב עוז ותעצומות לשבר כח הסטרא אחרא אשר הגברנו בעונותינו.

ודינו כי לדנו מאד ואין אנחנו יודעים לבנו בכוננות ועמקי סודות הקדיש, לפחות נשים לבנו לכונן פשוטן של דברים. וכללות הפונה, שימחה זכר עמלק, ויהא שם י"ה רבא, השם שלם והכפא שלם. וכל אדם אינו חיב אלא פשעורו, וכווין שפעלת הקדיש בכללות הוא להעלות העולמות ולהקניע הקלפות, וידע נאמנה כי יש על כל אות ואות וכל תבה ותבה סודות נוראים, ובכל קדיש וקדיש פונה מיוחדת, כמבאר בכתבי האר"י ז"ל (שער הכונות טו ע"ב), ולבו יחיל בקרבן על מעוט ערבך וקוצר השגתו.

ורבים מעמי הארץ, לא דין שאין יודעים פרוש המלות, אלא שאין אומרים אותן בתקונן, שגיאות מי יבין, ה' הטוב יכפר בעדם. והאיש הנרא את ה' במצותיו חפץ ילך אצל חכם וילמדנו ולא יאבד טובה הרבה. וכבר מלתי אמורה, שאם לא יוכל לבנו לעולם, לא מפני זה יתיאש מלהיות משתדל לענות בתקונו באיזה פעם בשיזכר, וכל ערום יעשה פדעת, ויהיו הדברים האלה לזכרון בפיו ובשפתיו לפחות פעם אחת בחדש. ככה יעשה האיש הנרא לכל מיילי דאיסורי שאדם דש בעקבו ונעשו בהיתר, זכור וזכור חמר שבו כפעם בפעם עד שירגיל לילך בדרך טובים.

והנה אף על פי שענינת קדיש ואמן בלי פונה גרע טובא מעניה בכונה, מכל מקום אפלו אם אינו יודע לבנו, לא יפחות מלענות, דהא פשיטא שהדברים עתיקים ועושים רושם למעלה.

ביותר צריך לזהר האומר קדיש שיאמר אותו בתקונו, שאם יאמר יתקדל ויתגדש וכדומה, שהוא מחרף ומגדף, ביצד יענו אחריו אמן, ונמצא שמלבד אשר ענוש יענש על היותו מחרף ומגדף כלפי מעלה, נוסף גם הוא ענש יושת עליו על היותו גורם לבטל ענינת אמנים. וכן צריך לומר הקדיש בנחת, כדי שלא לגרם בטול ענינת אמן אחר "שמה דקדשא בריך הוא", שנמצא שחוטא אחד יאבד טובה הרבה. וכן בשאומרים ברכות ספרותורה וברכות ההפטרות, אם יאמר אותן חטופות וקטופות בחליף וחסיר גורם גם כן בטול ענינת אמנים, ועל הכל יביא אלקים במשפט.

ואף לזאת דאבה נפש יראי ה' מראות רעת עמי הארץ שחושבים לגרם ענג לאביהם ואמם וקונים בכסף מלא קדישים והפטרות, ובלי ספק שבמקום "ענג" גורמים "נגע", חס ושלום, בהיות מזכירים שמות לבטלה, ומחרפים ומגדפים, וגורמים בטול ענינת אמנים, והקדיש וההפטרות הן נפסלים בפגם יוצא. ומי יתן והיה לבבם לתן [לצדקה] אותן המעות שנותנים בעד נפשם של הורם וקרוביהם, שאפלו מי שיש לו לשון למודים ואומר ההפטרות וברכותיה בתקונו, אם קצור קצרה ידו מלהיות אוהז בזה וגם מזה וצריך לקנות ההפטרות ביקר, אומר אני שבדאי יותר טוב שיתן המעות לצדקה לעניים מהגנים, וערבה לה יותר, וגם לאביו ואמו יערב ויבשם, כלישכן שאם הוא מלעגי שפה לא יגש לומר קדיש או הפטרות, שאם היו יכולים להתגלות לו אביו ואמו היו צועקים עליו ואומרים לו, מי בקש זאת מידך חדל לה, כי ההעדר טוב ממציאאות הרע.

וראוי לכל אדם שחושש על בניו או על מקצתם שמא לא ידעו לומר קדיש והפטרות בתקונן, שיצוה עליהם בכל תקף שלא יאמרו עליו שום קדיש והפטרות, לא בתוך שנים עשר חדש ולא על יארציי"ט עד שילכו תחלה אצל תלמידי חכמים ויבחינו אם יודעים או ילמדום, או ישברו איזה תלמיד חכם שיאמר קדיש על נפש הורם, וזהו כבודם וכבוד הורם באשר מרבים בכבוד שמנים, גם בכודם יהיה מתרבה ויזכו לבנים בעלייתורה.

אורות אלים

ספרו של רבינו אליעזר פאפו זיע"א בהוצאה מפוארת עם ציונים מקורות והוספות רבות. להשיג בחנויות הספרים ובפלאפון 052-7674242

לעילוי נשמת רחל נעה בת אלגרה רודריגז ה' טבת תשס"ה

